

Особено мнение на съдията Александър Арабаджиев

Подписал съм с особено мнение Решение № 1 от 10 февруари 1998 г. по к.д. № 17/1997 г. в частта, в която е отхвърлено искането на главния прокурор за установяване на противоконституционност на чл.34, ал.1 от Закона за специалните разузнавателни средства (ЗРС), по следните съображения:

1. Съгласно тази разпоредба "контролът върху използването на специалните разузнавателни средства и на събраните данни се осъществява от министъра на вътрешните работи".

Така формулирана, тази разпоредба е преди всичко недостатъчно ясна и предоставя на министъра на вътрешните работи правомощия, които не са точно определени. Тази констатация, която отразява застъпеното тук становище за противоконституционност на разпоредбата, се прави независимо от обстоятелството, че последната изглежда от външна страна естествено вградена в логиката на целия закон, както всъщност се приема в решението на КС. Самото това положение обаче предизвиква възражения.

2. Ето защо е нормално най-напред да се постави въпросът относно предмета на регулиране на чл.34, ал.1 ЗРС и по-специално да се изясни упражняването на кой и какъв контрол е поверено на министъра на вътрешните работи.

Съгласно чл.1, ал.1 ЗРС с него "се уреждат условията, редът за използване и прилагане и контролът върху използването на специалните разузнавателни средства и получените чрез тях резултати". Ако от така определения предмет на закона отграничим "редът за използване ... на специалните разузнавателни средства и получените чрез тях резултати", оказва се, че контролът по отношение на тези дейности, който също законът цели да уреди, е именно възложения - чрез чл.34, ал.1 - на министъра на вътрешните работи.

3. Оказва се още следователно, че в длъжността на министъра на вътрешните работи се събират функции и във връзка с използването (срв. глава II от закона) на специалните разузнавателни средства и по тяхното прилагане (срв. глава III), и по отношение на контрола спрямо използването и прилагането им (чл.34, ал.1).

Именно това положение се явява недопустимо.

4. Както в чл.1, ал.2 от закона е изрично отбелязано, използването на специалните разузнавателни средства води до намеса в ("ограничаване на") неприкосновеността на личността и жилището и тайната на кореспонденцията и на другите съобщения. Конституцията поначало допуска такива ограничения при строго определени условия.

Тъй като се касае за сфера, в която лесно може да се стигне до злоупотреба в отделни случаи, законът, който я регулира, трябва да изключи или да сведе до минимум прояви на произвол или на дискреция. Това се налага поради естеството на въпросната дейност, която по необходимост се извършва тайно и без знанието на засегнатото лице. Поради това защитата на правото на личен живот, на неприкосновеността на жилището и на тайната на кореспонденцията и на другите съобщения се осъществява преди всичко чрез регламентиране на допустимите (от Конституцията) ограничения в закон, който отговаря на изискванията на принципа на правовата държава (чл.4, ал.1).

5. За да се ограничат възможностите за прояви на неконтролируема дискреция и в съответствие с Конституцията, с даването на разрешение за използването на специалните разузнавателни средства са оправомощени председателите на Софийския градски съд и на окръжните съдилища. Изключение от това правило, предвидено в чл.18, ал.1 от закона, е конституционно допустимо само при стриктните условия на тази разпоредба и при наличието на последващ съдебен контрол.

Именно липсата на контрол, независим и външен на системата, в която се прилагат преди всичко специалните разузнавателни средства (срв.чл.20, ал.1), води до противоконституционност на чл.34, ал.1 ЗРС.

6. В системата на МВР се намират част от органите (службите), които имат право да искат използване на специални разузнавателни средства (чл.13,

ал.1, т.1); министърът на вътрешните работи дава писмено разпореждане за прилагането им (чл.16); въз основа на негово разпореждане такива могат да бъдат използвани при условията на чл.18, ал.1; самите специални разузнавателни средства се осигуряват и прилагат най-вече от оперативно-техническите служби на МВР (чл.20, ал.1); същият министър има правомощието по чл.30. Повечето от тези, а и други дейности се извършват извън рамките на контрола, упражняван при условията на чл.15, ал.1 и чл.18, ал.2 и 3.

Когато се говори за контрол върху използването на специалните разузнавателни средства и на събираните данни, се има предвид контрол върху това, как функционира системата, създадена с нарочния закон, включително върху отделните ѝ елементи - и в конкретни случаи, и въобще. Овластяването с контролни правомощия на орган, който заема ключово място в самата система, не предоставя достатъчно гаранции срещу неоправдано ограничаване неприкосновеността на личния живот, на жилището, на кореспонденцията и на другите съобщения. Степента, в която такава намеса е допустима, е определена от Конституцията. Също от Конституцията произтича изискването за правна защита срещу недопустими посегателства на тези гарантирани от нея права. Елемент от тази защита е и самият Закон за използване на специални разузнавателни средства. Конструкцията, която той съдържа, завършва - чрез неговия чл.34, ал.1 - по начин, който се отклонява от конституционните гаранции срещу неоправданата намеса в сфери, които образуват личната (интимната) неприкосновеност, тъй като не предвижда механизъм за независим контрол.

Ето защо намирам, че чл.34, ал.1 ЗСПС противоречи на Конституцията.